

การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของพืชสองชนิดคือ ขอเถื่อน (*Morinda elliptica* Ridl.) และหญ้าน้ำลิง (*Oldenlandia corymbosa* L.)

ขอเถื่อนเป็นไม้ยืนต้นสูงประมาณ 25 เมตร พบกระจายทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการแพทย์แผนไทยใช้ขอเถื่อน แก้ไข้ แก้อักเสบ และแก้เบาหวาน การศึกษานี้สกัดแยกองค์ประกอบทางเคมีโดยใช้โครมาโทกราฟีแบบต่าง ๆ และศึกษาองค์ประกอบทางเคมีได้ 7 ชนิด มี 1 ชนิด เป็นสารใหม่กลุ่มอิริคอยด์ กลัยโคไซด์ คือ Demethoxyl-yopaaoside A ตั้งชื่อว่า Morinipticoside (5) กับสารที่เคยมีรายงาน 6 ชนิด คือ Benzyl-*O*- α -L-arabinopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (1), Phenylethyl-*O*- α -L-arabinopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (2), Asperulosidic acid (3), Asperuloside (4), Yopaaoside A (6) และ Yopaaoside B (7) การหาสูตรโครงสร้างใช้ข้อมูลทางสเปกโทรสโกปี และเปรียบเทียบกับที่เคยมีรายงาน

หญ้าน้ำลิงเป็นพืชล้มลุก พบกระจายทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการแพทย์แผนไทยใช้หญ้าน้ำลิง แก้อักเสบ และแก้ไข้มาลาเรีย การศึกษานี้สกัดแยก และศึกษาองค์ประกอบทางเคมีจากสารสกัดเมธานอลได้ 10 ชนิด ดังนี้ สารกลุ่มอิริคอยด์ กลัยโคไซด์ 8 ชนิด คือ Geniposide (8), 6 α -Hydroxygeniposide (9), 6 β -Hydroxygeniposide (10), Asperulosidic acid (11), Deacetylasperuloside (12), Asperuloside (13), 10-*O*-Benzoylscandoside methyl ester (14), 10-*O*-*p*-Hydroxybenzoylscandoside methyl ester (15) สารกลุ่มลิคแนน กลัยโคไซด์ 1 ชนิด คือ (+)-Lyoniresinol-3 α -*O*- β -D-glucopyranoside (16) และสารกลุ่มฟลาโวนอล กลัยโคไซด์ คือ Quercetin-3-*O*- α -L-rhamnopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (17) การหาโครงสร้างใช้ข้อมูลทางสเปกโทรสโกปี และเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เคยมีรายงาน

This study was focused on the chemical constituents of two Rubiaceae plants, *Morinda elliptica* Ridl. and *Oldenlandia corymbosa* L.

Morinda elliptica Ridl. (Rubiaceae; Thai name: Yoo-Thuean) is a tree up to 25 m. high, distributed in Southeast Asia. In Thai traditional medicine, the plant is used as antipyretic, anti-inflammatory as well as anti-diabetic. The present study deals with the isolation and structural determinations of seven compounds, including a new plumieride type iridoid, demethoxylyopaaoside A (morinipticoside, 5), together with six known compounds, benzyl-*O*- α -L-arabinopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (1), phenethyl-*O*- α -L-arabinopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (2), asperulosidic acid (3), asperuloside (4), yopaaoside A (6) and yopaaoside B (7). The structure determinations were based on spectroscopic evidence.

Oldenlandia corymbosa L. (Rubiaceae; Thai name: Ya-Ling-Ngu) is herbaceous plant distributed in Southeast Asia. The whole part is used in Thai traditional medicine as anti-inflammatory as well as anti-malaria agents. The present study deals with the isolation and structure determinations of ten compounds, including eighth iridoid glycosides, geniposide (8), 6 α -hydroxygeniposide (9), 6 β -hydroxygeniposide (10), asperulosidic acid (11), deacetylasperuloside (12), asperuloside (13), 10-*O*-benzoylscandoside methyl ester (14), 10-*O*-*p*-hydroxybenzoylscandoside methyl ester (15), one lignan glycoside, (+)-lyoniresinol-3 α -*O*- β -D-glucopyranoside (16) and one flavonol glycoside, quercetin-3-*O*- α -L-rhamnopyranosyl-(1 $\rightarrow$ 6)- β -D-glucopyranoside (17). The structure determinations were based on the spectroscopic evidence and comparison of physical data with literature values.